ԹՈՒԱՆԵՐՈՒԴ—ՏԱՐԻ—ԹՎԻ—1167—ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ—18—ՆՈՅԵՄԲԵՐ—1871

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան դին Պոլսոյ համար 180 ղր.
» Դաւառաց » 10 ոսկի
Վերամուսնայ Պոլսոյ » 90 ղր.
» Դաւառաց » 5 ոսկի
Ներքաքաղաքի թերթի դին 50 գր.
Ցանուցման սակը մէկ անգամի համար 3 գրուշ, երկու անգամի համար 2 գրուշ, աւելի անգամներու համար դան սակարկութիւն կըլլայ։

ԱՐԱՔԱ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆՅԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՕԼԻՍ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Լոնդրայի քաղաքագէտ Լպրանն տարեկան կոչանքին մէջ այս տարի ալ օրիշ տարիներու պէս Անգղիոյ ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան վրայ տանելախօսութիւններ եղան, տանելախօսութիւնք որք կառավարութեան բռնած եւ բռնելիք քաղաքականութիւնը ցոյց տալէ զատ՝ Եւրոպոյ ընդհանուր քաղաքականութեան վիճակին վրայ ալ քիչ շատ լոյս կը ոգեւորեն։

Այս կարդէն է Պ. Կլատսթընի խօսած հետեւեալ տանելաբանութիւնն՝ թրոտոսխանի Եւրոպական տէրութիւնոց դեսպաններուն եւ քաղաքագէտ Լորտին լրած տանելաբանութեանց։

«Թեատ բնական է որ, ըստ։ մեծ դժնդակ թեամբ լսենք ձեր եւ տար տէրութեանց ներկայացուցիչներուն ըրած յայտարարութիւններն՝ անոնց ու մեր մէջ երկանաբար կեցած յարաբերութեանց վրայ։ Նս կրնամ հաստատել այդ. ըստ ածներդ. այո՛, մեք երկրագունախս երեսը դանուող ոչ մէկ ազգի հետ կռիւ։ գժտութիւն, վէճ չունինք։

Եւրոպական տէրութեանց հետ մեր դիրքն ընդհանուր եղբայրութեան դիրք մ'է։ Մենք միշտ հաստատութեամբ պիտի տեսնենք Եւրոպոյ ցամաք երկրին վիճակը։ փոքր սարսափ Նախահնոտութեան որ մեզ Փիկիկ ապէս ոնկէ բաժնելով՝ մեր անկախութիւնը կատարելապէս կաղահովէ։ գոմաբարին քաղաքականութեան փափուխութիւններէն ու կոսկածներէն մեզ հեռի կը պահէ։ եւ ասոր հետ մէկտեղ ապահովութեան տարերք ալ մեզ կը մատակարարէ՝ մեր ոսկրութեանց եւ առանցութեանց յատուկ եղող այն տարեր չնորհիւ։ որով ուրիշ ազգաց մէջ ծագած վէճերն ու գժտութիւններն անկողմնապար կը դիտենք։

Կը փափաքիմ որ Ներկայիս վրայ ունեցած փոտահութեան չափ ապագային վրայ ալ ունենամ։ Անշուշտ, եթէ ճշմարիտ է որ խաղաղութիւնն ապահովելու լաւագոյն միջոցը պատերազմի պատրաստ լինիլն է, երբէք խաղաղութիւնն այս տեսար չափ ապահովեալ չէր Եւրոպոյ մէջ։ Ցայ Ռուսաստան որ մարդկային ազգ՝ թշնամացնող այս ընդարձակ միջոցներուն առ ձեռն պատրաստ դտնուիլն երբէք հրապոյր չտայ զանոնք մարդկութեան վրայ արձակելու։ մինչեւ որ արդարութիւնն ու պատիւը հարկ չդնեն։

«Իմ մասիս՝ ուրախ կը լինիմ որ այս տեսակ կռիւներու մէջ երբէք արխամամբ կողմ չլռնենք։ Մեր պարտքն է աչխարհի տակն ազգաց հանդամ ազդել թէ մեր քաղաքականութիւնը նեղ ու դատ եւսութեան պատճառներու վրայ հիմնեալ չէ։

«Այս ընթացքը դժնդեցին մեզ անցեալ տարուան գէպքերը։ Այն մեծ պատերազմին ծագած ժամանակ մեր պարտքն եղաւ իմացնել այն տէրութեան՝ որ գժբաղդաբար յարձակող դերն առաւ եւ կռուին անմիջական պատճառն եղաւ։ թէ պատերազմն արդարացնող պատճառ մը չկար։

«Մեր պարտքն էր իրաւարարութեան ակդրան հլաւէր կարդալ։ որ թնչպէս վատահ եմ, մարդկայնն ապրդին մեծ բարիք ընելու ատենոնուած է ազգային մէջ։ Անգղիոյ դերեդին մեզ թէ կռիւն արդ իրիւ համար Գալլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ հետաւեցանք ու չլսինք թէ «չպիտի կռուիք»։ Այս չափը բաւական էր։ կրնին։ կռիւն արդիւնքը։ Կաղդէ որ անեկմիա լինէր այս բանիս վրայ։ Բայց հաւատի եղիք։ չկայ երկրիս վրայ տերութիւն մը։ որ ինչ դրիչ։ ինչ զգուութեան տէր ալ լինի։ արդի ընկերութեան մէջ կարենայ Եւրոպական ուրիշ տերութիւններէն այն ատաճան գերազոյն դիրք մ'ունենալ։ որով կարող լինի իշխանարար արդելուլ զանոնք իրենց գործն իրենց մէջ կարդադրելէ։

«Ռատրին հետ անհամաձայնութեան եւ վէճի ուրիշ չայեկան պատճառներէ ալ ազատ չմնացինք։ Մեր պարտքը սեպեցինք այն ատենապետի ժամանակին մէջ միջոց մը ձեւ առնուլ զոր մեր երկրի ժողովրդեան ամենազգուաւոր չահուն հետ կապուած դիտէինք։ այն դդացման մանաւանդ թէ չահուն համար ըսել կուգեմ որ մեզ Պելճիոյ անկախութեան կը կապէ։ այն փոքրիկ պետութիւնն՝ որ տիպար մ'է Եւրոպոյ մէջ իր վեհապետին բարի վարուքը։ ժողովրդեան ողջմտութիւնին եւ իր գործերուն ուքանչելի ընթացքը։

«Ժամանակին ծանր պարագաներուն մէջ այն պետութիւնն զիրքն ապահովելու համար թագին արտաքնութիւնը խորհրդարանին հաւանութիւնն դրծածելէ քիչ ժամանակ եղաւ։ Սեւ Ծովու նկատմամբ Բաւիոյ բրած յայտարարութեամբ խաղաղութիւնն Եւրոպոյ Արեւելեան կողմէն ալ վտանգի մէջ մնացած թուեցաւ։ Ամենայն ոյն տարին մէջ 'ի նպաստ սկզբան դործածելով։ Արեւելեան երկիրներուն մէջ կուռին առաջին առնելու եւ ընդհանուր խաղաղութիւնն ամրացնելու աչխատեցաւ։»

Միայնակ Նահանգաց խնդրոյն անցնելով Պ. Կլատսթընի գոհութիւն կը յայտնէ Ամերիկայի գեսպանին ըրած ոիրոյ եւ բարեկամութեան խօսքերէն։ Եւ կը յաւելու. «Վաշինկթընի գաղութարարութեան նպատակն էր՝ ոչ միայն վեճի մը վերջ տալ։ այլ եւ ապագային մէջ այնպիսի գժտութեան մը վերադարձն արգելուլ՝ միջազգային իրաւանց օրէնքներն ընդարձակելով ու բարւոքելով։ Վերջապէս այն դաշնագրութիւնը փորձ մ'է ցոյց տալու թէ ազգաց մէջ ծագած կարծեաց անհամաձայնութիւնները լուծելու համար կրնանք բանակարարութեան տակեն դիմել՝ քան թէ զինուց արիւնռուչտ փոքձենք։»

Արտաքին գործոց վրայ այսչափ խօսելէ հետոյ՝ Պ. Կլատսթընն Անգղիոյ ներքին յարմանց խնդրոյն անցաւ։ Զկարծեր որ այն կողմէն շատ վախնալու բան մը գտնուի։ գանե Անգղիոյ մէջ։ եւ կը հաստատէ թէ ներկայիս մէջ աւանդուած անհանդարտութիւնն ու անատուգութիւնը բնաւ սրատատանելու թիւն չեն պատճառեր թագաւորն կառավարութեան։

«Մենք միապետութեան մը ներքեւ կապրինք։ ըստ։ կարծեմ թէ անելանելի իրաւութիւն մ'է այս։ Լրագրիրք կը ծանուցանեն մեզ թէ Հասարակաց խորհրդարանի անդամ մը յուզուելով խորհրդածութեանց ունձնատուր եղած է այս խնդրոյս վրայ թէ։ «Ո՞րն է կառավարական լաւագոյն ձեւը։» Արդ։ մեք գոհ ենք մեր միճակին ինկած կառավարական ձեւէն։ Մենք գիտենք թէ մեր երկիրն ինքզինք կը կառավարէ։ եւ թէ Անգղիոյ ժողովրդեան հանար իրաւունք մ'է անդամանարար միճապանել։ եւ եթէ անդի կայ։ ըստ իր կարծեաց։ մեզ կառավարող օրինաց վերաբերեալ խնդիրները քննել։ Բայց միանդամայն կը կարծենք թէ այս օրէնքներն անհամար բարեաց աղբիւր եղած են մեր երկրին համար։

«Եւրոպոյ ուրիշ երկիրներուն փորձը։ ոչ կառավարական այլուրդ ձեւեր մտցնել ուզած են։ որք երկրին մէջ արմատ չառնեին։ մեզ չբաղալերեց հիմնական փոփոխութեան ծրագրեր ընդունելու։ Մեր հանակ փառասիրութիւնն այն միապետութեան նկատմամբ՝ որոյ ներքեւ ծնած ենք։ անոր աւելի զօրացուցիչ մը տեսնել է քան թէ ակաթացումը։ Լրատեր թէ մեր բաժինը լիներ դտնուիլ այն աչխատաւորաց մէջ՝ որք ունար հիներն ուրեւ քան դեւս խորամուտ ընեն թրիտանական ժողովրդեան սրտին եւ մտաց մէջ։» (երկար ծափահարութիւնք)։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիս—Երեքշաբթի 24 Նոյ.

Պ. Թոմիսքրոյի Ռուսիա գաղնալու համար Վաշինկթընէն մեկնած ժամանակ Ռուսիոյ գեսպատատան գործերը Պ. Կորչակովի յանձնեց։

Գրիսեալ 25 Նոյ.

Յուզմունքն օր քան զօր կուգենայ։ բոլոր պահապան զօրքը զէնք առած է։ Մոլեգնեալ խուժանը կոմիտիկոյ պատահանները խաչակոխ եւ ուրիշ ծայրայեղութիւններ ըրաւ։ Քաղաքապետը թատրոնին քով կոչուեցաւ։ հեռաւակ եւ ձիաւոր զօրաց գունդեր եւ թնդանօթներ ճեղքելիաց այն տեղ հասան։

Վիեննա 25 Նոյ. իրիկուն։

Պաշտօնէութիւնը վերջնական կերպիւ կազմուեցաւ։ եւ նորընտիր անդամք սովորական երդումն բրին։

Ահատակի իրենց տեղանքը։
Աւէտարերի Նախագահ։
Լոսէր, Ներքին գործոց։
Կլատէր, արդարութեան։
Սիմէմայեր։ կրօնից։
Պանհաւս, առեւտրական գործոց։
Իլիմէյրի, երկրագործութեան։
Հոլիֆիան, հրամանից (ուժամանակոյ)։

Գէլլէր զօրապետ՝ Պոհեմիոյ կառավարիչ։

Բուդէյի ազատաց ռոմ ինք 67։85
Ամիս 116։50։
Փարիզ 27 Նոյ.

Շնորհոց յանձնաժողովը Փարիզի ազատութեան մասնակցութեամբ գատապարտելոց խնդիրը մերժելէ առաջ՝ իր նիստերը մինչեւ դեկտ. 4 դադրեցուց։

Փարիզ 27 Նոյ.

Փարիզի քաղաքապետական ժողովոյ պակաս մնացած անդամոց ընտրութեանց մէջ չորս տրմատական ընտրուեցան եւ մէկ մ'ալ հոմեմատական ընտրութեան մնաց։

Լոնտրա 27 Նոյ.

Գահաժառանգ. Կալլէսի իշխանին հիւանդութիւնն (Թիֆոս) իր Կանոնաւոր ընթացքը կը շարունակէ։

Վիեննա 26 Նոյ. իրիկուն

Անվստահ ազգային ժողովները լուծուեցան, եւ յաջորդիկայ ամսոյն 18ին նոր ընտրութիւնք հրատարակուեցան։

Գերմանիոյ Աւստրօ-Հանգարական հիւպատոս Պ. Բայլի հոս կոչուեցաւ քանի մը հրահանգներ առնելու համար իր կառավարութենէն։

Պերլին 26 Նոյ.

Կղերին գէմ օրէնքը 108ի դէմ 149 ձայնով ընդունուեցաւ։

Ընդհանուր թիւը խաղաղութեան ժամանակ 401։659 մարդ եւ զինուորական ծախսից գումարն ալ 90։250։000 թալէր արտուեցաւ։

Փարիզ ։ Նոյ.

Օրէանեան իշխանք ազգային ժողովոյ յառաջիկայ նիստերուն ներկայ պիտի գտնուին իրենց երեսփոխան։

Հռոմ 27 Նոյ.

Խաղաղական խորհրդարանն այսօր բացուեցաւ։ Թագաւորին ատենախօսութիւնը՝ կրսէ թէ Պեռուիթիան ու եկեղեցին իրարու հետ հաշտեցնելու միջոցն ապատութեան ու բարեկամութեան մէջ պէտք է փնտռել։ Հռոմ Պապութեան յարգելի գահը պիտի լինի միտ։

Եկեղեցական միաբանութեանց վերաբերեալ դրաստատուած օրէնքներէ՝ դրա

կառավարութիւնը խարհրդարանին պիտի ներկայացնէ, ազատական ոկրզբանց համաձայն պիտի լինին։

Լոնտրա 28 Նոյ.

Օսմ. Գոնս. 58մ։
» փոխ 1863 — —
» » 1869 54մ։
Ռուս. Գոնս. 93մ։
Ակիան 17մ։
Սուէզ 41մ։

Լիվերբուլ 28 Նոյ.

Բամբակ, Մ. Ն 0- 10
Ծախուած 12000 հակ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Լիմա Էուստ Ֆ փաշան սատիկանութեան Միսմէչար անուանեցաւ. փոխանակ Ռիֆաթի Էֆէնտիին՝ որ արիշ պաշտօնի կոչուեցաւ։

Նշումից պաշտօնական հաղորդակցութեան առաջնը խնայութեան համար վերցաւ։

Ափրիկեան Տրիպոլոյ նահանգ. կառավարիչ Վսեմ. Հալէմի փաշան Սեբաստոյ կուսակալ անուանեցաւ. փոխանակ Հաճի Իզզէթի փաշային, որ իր մաքուանութեամբ, քիսադէմ ոգւով եւ ապիկարութեամբ Սեբաստոյ Հայոց դլխուն պատահած մ'եղած էր։

Նը յուսանք որ այս նորընծայ կուսակալը՝ արդ հանոր հանճարեղ եւ բաստիսանձ մ'է կրնայ ինչ. Յուսիթանին արդարադատը կանոց եւ վանականց դադարեցնց հաստատութիւնդ ման եւ գործադիր լինելով, երկրին ժողովրդ ոչ օրհնութեան ու շնորհակալեաց եւ կայսերական կառավարութեանն ալ գոհութեան արժանի կը լինի։

Պաշտօնական տեղեկութիւն մը կը ծանուցանէ թէ Պատերազմական գործոց պաշտօնեայ Վսեմ. Էսատ փաշայի հանձարեղ ծնողներն շնորհիւ 110 հազար քսակ խնայութիւն ուսոմ եկած է գինուորական ծախուց մէջ, առանց Ցէրութեան զօրաց խիստ նուազցնելու եւ գինուորական գործոց եւ պաշտամանց արդիւք կամ դժուարութիւն պատճառելու։

Մայրաքաղաքս Լէվնի թեմի լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Բարձր. Մեծ Լեզաբլոսի խնամով եւ միջոցաւորութեամբ՝ պատրաստուած նոր գիւղ՝ անցեալ տարուան հետ բաղդատելով՝ 600,000 քսակ շահ կուտայ տէրութեան։

Լա Թիւրքի լրագրին երէկուան թուոյն մէջ հրատարակեալ յուցակի մը կը տեսնուի թէ Տէրութեան ներքին եւ արտաքին փանսիլիկ պարտուց դումարն է ներկայ Նոյեմբեր ամսոյն սկիզբը 127 միլիոն 941,435 Օսմ. լիրայի բացէն ունեցած պարտուցն ալ է Սէրկիներու, Զալոֆիոյին փոխառութեանց, անմիջոր ամսականաց, երկաթուղիներու երաշխաւորութեանց եւ այլն գումարն է 8 միլիոն 500,000 լիրայ։

Տրապիզոնի մէջ ժանտախտ երեւան եկնելուն լուրը՝ զոր Լէվնի Հէրբլոյ տուած էր՝ սուտ հլած է։

Կարուի թէ Գեր. Հոսուենեան Հրամամ կանչուած է հեռագրով։

ՀՈՍՏԱՆԿՈՆԻՊՕԼԻՍ

ԷՍԷԱՄԸ ՈՒՍՏՍԵՆ

17	Նոյեմ.	Չորեքշաբթի իրիկուն 52 28
18	»	Հինգշաբթի առաւօտ
		բացուելուս 52 30
		կէս օր 52 33

Կ. Պոլիս 18 Նոյ.

Սօփէրթէ ժէնէրալ բաժինք		Անգ. լիր.	10 9
Գրէսի	»	» Օսմ. լիր.	11,39
Նրկաթուղեաց	»	Ֆր	143,50
Փոխ. 1863	»	»	333,50
» 1865	»	»	340,
» 1869	»	»	276,50
Թրամուէյ	»	զուրուշ	552

ԱԶԳԱՑԻՆ

ՊՕՇՏՕՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑՈՒՄՔ

*Ազգային Վարչութեան Փարիզեան Ժողովը տեսնելով որ մէկ քանի շահախնդիր անձինք Խուսկիւսարի Սէլամլիէի մէջ դատահած յուսալի գէպք մը իրենց առիթ տալով՝ թագը վերբերեալին վրդովելու նպատակաւ անպատեհս Ազգ. Վարչութիւնը զրպարտելու. կը յանդգնին, իբր թէ՝ «նոր մեզին բնակիչներէն երկնք անձանց ուղղուած անատարագիր ազատնոցից հնամակներուն հեղինակները վերբերուած ատեն՝ Պարիսարքարանէն մասնաւոր թղթրիով մը բաղմութիւն անուն անձանց անուններ ցոյց տրուած են. անոնց ձերբակալ ըլլալը խնդրուած է»։

Նկատելով որ Ազգի 595 96 98 եւ 600 թիւերուն մէջ այս լոնս իրբեւ իրական գէպք մը նկարագրուած է, այնպէս որ պարպամիս ժողովրդեան գոյութիւնը պատճառելու եւ բաղմութիւն ընտանեաց անդորրութիւնը նրգաւելու տրամի կրնայ բլլալ, պարտ կը համարի եղելութիւնը հաստատակաութեան ծանուցանել որ արդէն պէտք է գիտնայ թէ Ազգ. Վարչութիւնը անհատական կրից գործիք չէր լար, եւ թէ միջանուութիւն չըներ այնպիսի խնդրոց մէջ՝ որ իր իրաւասութեանը չեն պատկանիր։

Պղատնայից նամակ ընդունող անձերէն մին՝ սատիկանութեան պաշտօնատան կը գիմէ, եւ բողոքելով՝ թէ կենաց ապահովութիւնը կը խնդրէ։ եւ այս բողոքին փոյթ քանի մը աղգայինք շտապով կը ձերբակալուին։ Բոլորհետեւ սպառնալիքը թագային գործոց չմիջամտելու համար եղած էր։ Յատիկանութիւնը կ'սկսի թագային գրքատութեան պատճառները հետազօտել, յարակից եղելութիւնները թագին բնակիչներէն քննել։ Երբոյն Պարիսարքէն ալ տեղեկութիւն ստանալ թագին մէջ եղած գժտութեան նիւթ եղող խնդրոյ վրայոյն եւ չ'թէ այդ օտարազգիներուն նամակներուն նկատմամբ, որոց հեղինակները Պարիսարքարանը չճանչեր եւ չիմնար ալ ճանչելը Հետեւապէս Երբայան Պարիսարքի հրամանատար Բարու Բիհեհատի Մեծ. Պաքոյեան էֆէնտին Խատիւատրի Վսեմ. կուսակալին կը ներկայանայ, որ քանի մը հարցումներ կուղղէ մանաւորապէս ակնարկելով այն դէպքը՝ որ Պ. Խաչ եկեղեցոյ մէջ տեղի ունեցած էր Սրբազան Պարիսարքի քարոզի առեն։

Մեծ. Բարու Բեհահատի էֆէնտին այս հարցմանց պատասխանած միջոցին՝ յայտնի է թէ չէր կրնար ծածկել այն իրողութիւնները, որք արդէն լրագրաց մէջ հրատարակուած ըլլալով ինչպէս հաստակութիւնն՝ նմանապէս Յատիկանութիւնն անծանօթ չէին կրնար մնալ։ ասկոյն կը ծանուցանէ թէ Ամեն. Սրբազան Պարիսարքէ Հայրը՝ քարոզի միջոցին պատահած անկարգութեան հեղինակին ոմանք ոչ յայտնած գրչնան եւ խնդրանացը պիտանելով՝ ներած էր արդէն, եւ թէ Բարձրագոյն վէճը ազգային լուծուած ըլլալով խաղաղութիւնը արդէն վերահաստատուած է, եւ քիչ օրէն բոլոր օրինի Թաղ. խորհուրդն ընտրութեամբ ամենայն ինչ պիտի կարգադրուէր, եւ թէ Ս. Պարիսարքը թագային անցից հոսնար արեւէ ոնձի դէմ գանգատ չունէր կառավարութեան առջեւ։

Ապ՝ Ազգային Պարիսարքարանը ներկայ պաշտօնական հրատարակութեամբ կը հերքէ հնարուած բոլոր արտայայտ լուրերը, որոց արձագանք եղած են Օրագրի վերոյիշեալ թիւերը։ Իսկ այսպիսի տարօրինակ եղանակաւ ժողովրդեան միամտութիւնը չարաշար գործածել, յանդգնողներուն նպատակը կը թնքնին հասկցուելով, արիւ իջէ գիտցող թիւն մը ընելը աւելորդ կը համարի։

17 Նոյ. 1871

Ի Պարիսարքարանի Հոյոց,

Ե. Պոլիս։

Այս պաշտօնական յայտարարութենէն հարկ չմնար մեզ՝ սատ թեանց ընդունարան Օրագրին երիւշարթի առաւօտ թուոյն մէջ Մասիսի դեմ հրատարակուած դրարանութիւնը հերքելը որոյ հեղինակին ինչ առաքեան անամիթ ոտանաւոր մը լինելը վարչութեան յայտարարութենէն յայտնի կը տեսնուի։

Հետաքրքիր յիշատակը որ Տփխիսէն գրուած է մեզ. ոմանք նկարագիր մ'է տեղ ոյն ազգայնոց կրթական եւ ազգային միճակին, եւ մասնաւորապէս անդրոյն Գեր. առաջնորդին վրայոյ եւ ընթացքին։

ՄԱՍԻՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏՓԽԻՍԻՆ

Ո՞վ կարէ մոռնալ՝ եթէ Հայը անցեալին մէջ ըստ մասին չէ պարտական եկեղեցական դասուն, ի ներկայս եւ ապագայ այնինկատմամբ՝ ամենայն դարձարութեանց մէջ. գլխաւորապէս հոգեւորականներէն մանաւանդ կուսակրօնաներէն կախու�չ'ունի։ Արդէն հոս յուսակապէս լինելով Հայաստանեայց եկեղեցոյ պաշտօնեայք եւ հոգիք, միանգամայն մեր (Հայոց) ազգութեան այժմեան պաշտպանք եւ հովանաւորք, հետեւապէս այնքան մեծ ազդեցութիւն կունենան (բացի միոյ իրմէն) ամեն կարգի ժողովրդեան վերայ։ որքա՞ն տակաւին լրագրաց առգամ՝ չկարենն ունենալ։ ուստի Հայ— ազգութեան գէշ 'ի ազգայնն՝ բարոյական եւ մտաւորական դատարարակութիւն։ գէշ 'ի կրկնաւոր յարաձայնութիւն եւ 'ի պայծառութիւն ազգի եւ եկեղեցոյ։ միով բանիւ առել, գէշ 'ի ապագայ ակնկալեալ դեղեցիկ կենաց երջանկութիւն կամ 'ի վերակենդանութիւն։ . . գդացած եւ գործադրած ոնհրամեցու չանից եւ ձեռնարկութեանց մէջ նոքա մեծամեծ եւ բազմաղդիւն գերեր կարող եւ պէտք են իրաղալ։

Ի հարատարութիւն բանիս ապացոյցք շատ են, մանաւանդ 'ի վերջին ատարս հրատարակեալ լրագրաց մի քանի երեւելի ոմանց զրուելի անցեալ մէջ եւայլն։

Բայց քանի՞ դաւալի եւ որքա՞ն անտանելի է երբ նոր մանաւանդ մի բարձրատիճան հոգեւորական եւ պաշտօնական եկեղեցոյս Հայաստանեայց՝ ոչ միայն հակառակ պահանջմանց ներկայ ժամանակիս եւ մեր ազգի բաղմակարօտ վիճակի, այլ նա եւ կոչմանն եւ տատիճանին միանգամայն կրնական պիտոյից ժողովրդեան կը մնայ անտարբեր, եւ անշէջ նէրեր։ Գուցէ կրկին այնքան պաղարակիլի չը հանուէր՝ եթէ 'ի գայթակղութիւն 'ի յուսահատութիւն եւ 'ի կորուստ իւր խնամոց եւ հովուութեան յանձնեալ ժողովրդեան՝ չար օրինակներ եւ վատաբարոյ ընթացքներ չընծայէր, եւ մերթ ոսկոմայ՝ իսկ բաղդիցս կոմաւ՝ հոգեւոր հայր գոյով՝ իրրեւ սատարական եւ թշնամի՝ ինքնին մեծամեծ վնասներ եւ հարուածներ թէ՝ նիւթապէս եւ թէ՝ բարոյապէս չդ արձէր արդէն թշուառ. ժողովրդեան . . .

Յաւ 'ի սիրտ կը պարտաւորուիմ ներկայ դրութեանքս մի այսպիսի անձի գործոց եւ վարուց համառօտապէս նկարագիրը ներկայացնել մեր սիրելի ազգայնոց, զոր առ ազգս եւ առ. եկեղեցիս դղացած բարի եւ բուռն եռանդէս եւ նպատակներէս միայն բռնաբարեալ, եւ այլոց դդուչութեան եւ ջանասիրութեան համար դրած եմ. զոր եւ. ինդրեմ Մեծ. խմբագրատան, անկազմեսակով ոգւով հրատարակել պատուական լրագրիդ մի անկիւնն մէջ։

Դեր. Մակար Արքեպիսկոպոս Տրիխնոց (կամ՝ Զրատոնի եւ Իմէրէթիի) այժմեան թեմական—Մանչիսարդն է այս անձը։

Տփխիս քաղաքը գրեթէ Կաստանի Հայաստանի քաղաքաց կենդրոն է, եւ սեզ ոյն Հայք գրեթէ մեծ ազդեցութիւն ունին այլոց քաղաքաց Հայոց վերայ։ կամիս հնանեցնել, եթէ Տփխիս թէ՝ 'ի բարին եւ թէ՝ 'ի չարն միշտ օրինակ եւ թեղագրող կը հանդիսանայ այլոց քաղաքաց մերազնէից։ ասանորոյ հա՞րկ է ասել՝ զի նորա առաջնորդը որոնցի՝ լուսաւորաղնիւ եւ բարի, ժրաջան եւ հմուտ կենդանագոյ եւ ազդասէր միանգամայն ուսումնասէր անձն պէտք է լինի, այսպէս զի բարի օրինակ եւ բարեացաւ թիւ ազդեցութիւն նիւթէ ժողովրդեան, զոր միանգամայն եւ այլոց քաղաքաց մերազնէից առած կլինի։ Մակայն զ'ժրաղդաբար միշտ է ինձ գրել, զի Մակար Արքեպիսկոպոսն՝ չ'լուսաւորեալ, ոչ բարեդրած, ոչ ժրաջան (կամ գործունեայ) եւ հմուտ, ոչ կենդանագոյ եւ ազդասէր, եւ ոչ ուսումնասէր է, այլ գէշ 'ի չարն միայն այր կատարեալ, Պարսկի—խորասանեակ, միով բանիւ յոգուտ ազգի եւ եկեղեցոյ խարտ. սարեռ. անասելիք եւ անպարկեշտ արձան։

Բացատրեմք։

Տան տարի կլինի (կամ գոյդն ինչ ուելի կամ պակաս)՝ յորմէ հետէ Տրիխնոց Արքեպիսկոպոսութիւնը տատնձնած է։ Միրելի ընթերցո՛ղ. հարցուր՝ զի ի՞նչ մի բարի գործ եւ լիշատակ սէնի այսքան միջոցի մէջ արած։— Ցիշիչ։

Նորին գերապատուութեան տատ. ցին գործը զիտի նկատեմ կամ բնաբանեմ նեղանեան ուսումնարանի վրայ. զարմանալու նարտ. տեսիլ եւ ուսանողք մի պէտք ունին ազգիս կամ ժողովրդեան համար. որովհետեւ ինչպէս տատնց պայմանին, նոյնպէս նոր տատանը յոյժ մեծի է։ Երկրագործութեան համար ընկերութիւն եւ մեծ դրամագլուխ պէտք է։ որպէս զի ուսանողներուն համար տեղ եւ միջոցներ պատրաստէ։ զարմիքներ բերիկ տայ։ եւ այլոց ուսուցանել տալոյ աշխատի՝ եթէ պէտք կը դայ 'ի գիւղերոյս։

Ցաւ՝ զարմանք։

Ալուսիապանի փոշերը անխնայ կը գործածուին, խիստ լիանկ ուռճիկներ կը տրուին ըստ օրինակի թագաւորական վարժարանաց, քսոյց փոխանակ էն արդիւնք պահանջել ոչ ոքին հոգ չէ, այնքան որ ի մամանայէ անիրաւութեան Մոսկուին (*) եւ այլոց բարեկամներ վառակեալ միջոցաց կը ուրին, Յոգաւ մինչեւ ոնգամ ուսուցիապանի եկամուտ 27—30000 (450000 դահեկանէ աւելի) մանէթի չուր մեծ եւ ահագին մի ոպրպային դուս մար բաւական չէ. իսկ պատասուց մեծ մասը տակուին ինքեանք կարօտ են ուսանելոյ կամ դասատուութեան ներանկանելը ամենեւին չդիտեն. թէ եւ վարքահաչ եւ մեծարան անձինք են։

Մնացեալը հետեւեալ թուով.

Թիֆլիս 16 Նոյ. 1871

. . . խմբագիր.

Նոյ. 14 կիրակի օրը բան հրահանգի Սրբազան Պատրիարք Հոր իմաստիս Ս. եկեղեցւոյ մէջ մի երեսփոխանի ընտրութեան քուէարկութիւնն լինելոյ, եկած 36 քուէից ստացին եղաւ.

33 քուէ 'ի նպաստ Հիւպատոս Խաչիկ էֆէնտի Ռոկանեանի։

Խորհուրդս ձեր պատուական լրագրին մէջոյս. 'ի կոզմանէ թագեցւոյ շնորհաւորելով Մեծ. Խաչիկ էֆէնտին, կը յուսայ որ ազգային երեսփոխանութեան պաշտօնն ընդունելու կը հաճի, իւր փարձառու տաղանդովը, հմտութեամբը, դարձանէ ուսանելի ազգասիրութեամբը տաւ ուել եւս փայլ կ'յաւելու. ազգային ընդհանուր ժողովոյ մէջ։ Ներում սիրելոյս

Մնամք.

'ի Դիտոյ Թաղ. խորհրդոյ

Ատենադպիր Ատենապետ

Ն. Զէնէռնեան Լ. Բուշչեան

. . . Տէր.

Ազգապատ լրագրոյդ յաթաթ օրուան թերթին մէջ հրատարակուած Ամիրխանեանց ատարագրութեամբ յոդուած մը կարդացի, որոյ վերջի տողերուն մէջ Որմինիա (որպէս Պարսկերէն) բառին սուազարանութիւնը տեսայ, իբրեւ թէ այս բառին վերջի մասը Կոստոկացի Ղինոզաս հայրապետին եւ Լրեմիա մարգարէին «Մինեի» բառը եղած ըլլայ եւ «ար» բառն ալ Սանակերիպ եւ Սեմական լեզուաւ ին նշանակած ըլլայ, ուսկից կը հետեւի թէ «Հայ» բառին Պարսկերէնը կարծած «Արմինիա» բառին ատուգարանութիւնը Մինեի լեռը կը թարգմանուի հայերէն, որ քիչ մը հեռի կը մնայ «Հայ» «Էրմէնի» բառը իսկապէս նշանակելէ։

Պարսիկը միշտ Հայոց համար «Էրմէնի» բառը գործածած են։ «Ագերպէյճանի» այսինքն Ատրպատականի մէջ գտնուած գաւառի մը Էրմէն անունը կուտան որ Երբէք բարգութիւն մը կամենան ակոն վիճակ մը չունի իսկ «Էրմէնի» բառին ծայրը եղած «ի» ատար ածանցական վերջաւորութիւն մ'է, որ «հան», «ական», «ութիւն» եւ «ական» նշանակելէ դատ (ինչպէս «փէհլէվի» «Պահլաւական», «արէպի» «ռաբարական», «նատանի» «ապիտութիւն» եւ «ապէտ» մը)։ «ին» ալ կը նշանակէ (ինչպէս «Բուտին» «Հասմատեցի», «Մրսրի» «Զիպատոսի»), հետեւաբար Էրմէնի բառն ալ Էրմէնցի կամ Հայաստանցի կամ Հայ ըսել է։ Իսկ ենթադրելով թէ Պարսիկը Երբայեցերէն Մինեի բառը ընդունած ըլլան, ան ատեն «Արմինիա» բառին «ար» վանկը ոչ թէ Սեմական կամ Խանակիրտ լեզուին չեռ նշանակութիւնը ունի «Մինեի» բառին քով 'ալ Ղազաթայի, ատրպ Թիւրքի եւ Պարսկերէնի ոտմիկանին մէջ գործածուած «էր» բառն է որ սոր կը նշանակէ եւ Էրմէնի բսելով «մինեի մարդը կամ բնակիչը»կը հասկցուի. եւ թեպետ այս կերպով «Հայ» նշանակէ։ արդեմ չեմ ուզիր եթէ բաեմ որ «Արմինիա» բառին ձեւն ու վերջաւորութիւնը բնաւ պարսկականութիւն չունին. եւ արքան զարմանք՝ որ «Արմինիա» բառին մէկ մասին տէրը Սանակերիմն ու Սեմականն ըլլան, իսկ միւսին տէրն Երբայեցին. եւ ամբողջին տէրն ալ Պարսիկն ըլլայ։

Հաճեցէք, Տէր. ընդունիլ անկեղծ յարգանքս

15 Նոյ. 1871 Ը. ԹԷՐԻԱՆ

Ֆինվեր

Լէռէ—Գոփ-ի Նամակին Մասնաբաժին

(Տե՛ս թիւ 1166)

Գնա մինչեւ 1840 թուականը թագուած քո հարց եւ նոյն իսկ քո ազգականացդ դերեզմանները բաց. ու քո ձեռք նոցա գանկերը, կմախներն ու բեկորքը, խորէ փոյրիկ մը նոցա վրայ, հարցուր ուանց փրկութեան ճանգան. եւ քո խրոցվոզ խոսք անմունչ անանց հետ, ան թէ՝ այն չար ու ցամքած կրմախներն ու ոսկերքը ինչեր պիտի թրմեան քու սրտի մէջ. բաց քո սրտիդ դռները ընդունէ նոցա տուած խորհրդաւոր խրատները . . . եւ ապա դարձիր դու, խոսէ ինձ հետ թէ՝ որչափ հեռու են քո Ս. Հարցդ չաւ իզ ազգ Ամերիկացի Միսիոնարներէն. . . .

Հոգատան ո՞ւր. Ամերիկա ո՞ւր . . . Հայն ո՞ւր. Միսիոնարն ո՞ւր . . . որչա՞փ ալ հեռու։

Բարեկամ, եթէ Հայութիւնը չես մոռցեր, եթէ ազգութիւնը կը սիրես, չիատակ խոսէ, իր մայրենի եկեղեցին ուրացողին ինչ անուն տալու է. — սուանս վրաս է. Հայ չեմ, բողոքական եմ եւ Քրիստոնեայ եմ։ — սանք բսել ձեր իրաւունքն է. իսկ Հայ մոլորեալ ու Հայ մանկան ձեր խմորէն զգուշացնելն ալ իմ պարտքս եւ միանգամայն իրաւունքս է։

Դուք սատ չէիք, նոքա (Միսիոնարք) զձեզ ուսարացուցին. դուք ազգաս Հայ էիք, բայց Հայու ազգութեան կապ եղող մայրենի եկեղեցին ուրացաք. եթէ Հայ ազգութեան վերջին կայծ մ'ալ ձեր սրտին մէջ մնացած է նա՛ ալ յանջորդ սերունդիդ մէջ սիրտ կրսուի։

Ամերիկացի Միսիոնարներ դուք ալ կ'սարկէք. իրաւ որ ըսաւ ուխարհիս փրկիչը թէ «դուք ամենեքին եղբարք էք» եւ ճշմարտապէս դուք ալ ազգաս հայրենեաց եւ կրօնիս մի եղբայր էիք, զձեզ ո՞վ բաժանեց եղբայրութենէ որ կը գտնվարեր զձեզ, այն զձեզ, ձեր սիրելի միսիոնարները բաժնեցին։

Նոքա (միսիոնարք) ոչ կրանիս, ոչ ազգս եւ ոչ հայրենեաց մեզ եղբայր էին։ թէեւ իրրեւ Քրիստոնեայ ուրոյն նշանակութիւն մը ունէին։ արիշ քան է որ՝ ինչպէս առաջ ըսի ամենքս մեր բնական երկրի եղբայր ենք՝ բայց ամենքս ալ իրարու ազգ եւ այլ բանակներու զինուոր մեր ազգութեան մեր եկեղեցւոյ եւ մեր հայրենեաց դրօշակին տակ կը գինուորենք՝ եւ մեր քայլերը յաւաջ կը տանինք՝ 'ի գրաքլուխն հաւատոյ եւ 'ի կատարիչն լուսաւորութեան։ հետեւաբար ամեն եկեղեցւոյ՝ ազգի եւ հայրենեաց գաւակ յարգելու է այս ընդհանուր սկզբունք։ նախ իր անձին եւ երկրորդ իր ազգին եւ հայրենեաց ծառայելու արիլ բան է որ զգուշութեան դիմութեան եւ կարեկցութեան արժանաւոր մէկու մը ձեռն առլու է սուանց խորութեան իրրեւ մարդ առնելու իւր ընելու պարտաւորութեանց համաձայն։

Շատ կը սիրեմ դուք երբ կըսէք թէ՝ «Ս. Պօղոս Լուսաւորչական Հայոց ազգասիրութիւնը եւ անունց Հայաստանի համար արձակած հառաչանաց սուկ ձայներ սա թափած չեր արցունքներ Ս. Պօղոս պատերին դարս չեն կրնար հլլել. բայց հոյծուած ու նախատուած բարոյականները Հայաստանի համար թափած արցունքներու հետ մէկ անգ եռանգուն ջանքեր եւ մեծ զոհողութիւններ ալ խառնած են խլմալի Հայաստանը բարգացնելու ու զանիկա վերականգնելու համար»

Անդր լոյս Հայոց ժողովուրդ, ալ առիկ Լոք անհոգ կաց. եւ դու՝ եկեղեցիդ հայրենեաց, տես քո գաւակունք որ դիպեր ուրացան, որ քեզմէ հեռացան, որ զքեզ թաղին, այժմ զքեզ կը տիրեն եկեր քեզ հոմար — . . . հանկերգ զքեզ բարգացնելու եւ վերականգնելու կը ջանան եկեր . . . .

Դուցէ կարենայի հաւատալ ընծայել քո այդ խոստմանութեան՝ եթէ դուս ալ առիկ ուսալ բողոքականաց ոխոյանները. կարգը չդտաւիր զքեզ, եթէ կարապետի անունին տակ ծած ուելով հայութիւնդ չծախիր. վերջին բան, եթէ սրտերնուդ մէջ մանանխոյ հատի մը չափ հայութեան եւ ազգութեան սէր ունեցած ըլլայիք։

Ձեր այդ ընթացքը ազգին եւ հայրենեաց վրաերն ոչ թեթեւցնելու. եւ ամբոխաւ, ալ աւելի եւս ծանրացնելու կը ծառայեն։

Բարիքը միութեան մէջ է եկէք դարձէք ձեր եկեղեցւոյ գիրկը. եւ գուցէ ան ատեն հաւատամ թէ՝ դուք իրաւ Պօղոսի հայերէն աւելի հայրենեաց ծառայել կը փափաքիք։

Դուք եւ ձերինները հիմակու հիմա այս գիրքով՝ բաժանման, կրծանման ու դատակրութեան պայմանեալ էք. որ նոյն իսկ Աւետարանի դատապարտութեան արժանացած էք. անհաւատարիմ ձեր մայրենի եկեղեցւոյ, ձեր ազգին եւ հայրենեաց։

Ասոր ալ պատճառ ոչ այնչափ դուք՝ որչափ ձեր յարգելի Միսիոնարաց դասը. ինչպէս ասաց ըսի՝ անոնք զձեզ օտարազուցին, փառն զի իրենք օտար էին։

Եւ նոյն իսկ ասոր հոմար է որ յորդոր կարդացի հոյ ժողովրդեան յանուն ճշմարիտ հայութեան զի իրենց անվեզ եւ անգէտ որդիքը նոյն օտար ենդուսիս Միսիոնարաց դատապարտութեան չանձնեն, եւ դուք ասոր դէմ կատարիէք ըսելով թէ Էնկերեսի թէ՝ Արժ. Վարդապետ իր սիրելրունքին հոմեմատ եթէ Տէր Յիսուս Քրիստոսի ու առաքելոց առանն ըլլար, պիտի մերժէր Քրիստոսի ոտքերուն աջիերը նստիլ եւ պիտի արդելուր անմեղ եւ անպէտ գաւակունքը՝ որ անոր դիրքը չանձնուին, որովհեւ Քրիստոս Հրէայ էր. նմանապէս առաքելոց, որովհեւ Հայ չէին։

Ինձ ալ կերեւի թէ՝ դուք ասիկայ Ղինոսիդիսին մէջ խորհած էք. դէ՛ զբաւում չէ. խօսք չունիմ այս տարակութեան հոմար. ուրիշ ո՞ւր, Քրիստոս աշխարհս փրկիչը եւ ձեր աւերիչ եւ բաժանիչ Միսիոնարները . . . ոչէկ բաղդաւորութիւն ըրեր էք։ Ի՞նչ ապէկ կըլլար եւս եթէ Միսիոնարներդ ալ իրրեւ Քրիստոս ընդունէիք եւ անոնց գիրկը յանձնէիք Հայ մանկանին։

Բարեկամ. Քրիստոս Հրէայ չէր. այլ Աստուած։ Նա աշխարհ եկած էր՝ երկնից ճամբան ուրվեցնելու։ Նա փոքրիկ տղայքը գիրկը կառնոյր. կը տարածէր իւր իւր թեւերը եւ կ'օրհնէր զանոնք։ Նա նոցա խրատիչն էր՝ որ օրինակ կուտայր աշխարհի թէ՝ արքայութիւն հասնելու հոմար ամեն մարդ այն փոքրիկ տղայոց նման պարզ, անմեղ, անմեղադատիր, անխարդախ եւ առաքինի սրտի եւ զգայմանց տէր ըլլալու են։

Երբ հայ մանկանին թողուք որ ձեր Միսիոնարաց գիրկերու վերայ հանդչին, ինչ կը յուսաք որ ըլլան.—ինչ որ են Միսիոնարները եւ եղած էք դուք. ուրեմն ձեր յանուն բողոքականութեան բացած դրօշը՝ Հայ գինուորին հոմար չէ. Հայն ունի իւր տարտ դրօշը՝ Ինարարին խաչն ու Աւետարան 1800 այսչափ տարիներէ 'ի վեր՝ զարս հեղութիւնս կը կրէ։

Դուք խիստ եղանդրիրութիւն, տարտսիրութիւն կը քարոզէք եւ կըսէք խարութիւն չընենք.—ինչու ուրեմն ձեր գաւակունքը չէք յանձներ Պատրիարքարանի մը կամաց, ինչու Հոմմայի Աւետարանի քարոզութեան եւ վարդապետութեան չէք հետեւիր. չէ՞ որ դուք օտարատիր էք եւ խարութիւն չէք՞ գիտեր. ասրէք ուրեմն ձեր որդիքը Պետրոսի աթոռոն տարը դրէք որ օրհնուի . . . . չէ, այս չէք ըներ, այլ դուք ձեր խարգիտութիւնը կուզէք բանեցնել։ 'Ի զատ հանկիլ հարիին Աւետարան, արենդիր, եղբայրութիւն, տուսաւորութիւն եւ այլն բան չենար յաւաջ կը բերէք. որով ձեր ճշմարիտ փարիսեցի ըլլալը կ'ապացուցանէք։

Ձեր դրուշնելին զձեզ կը ճանչենք թէ՝ ինչ ոգւոյ կը ծառայէք դուք։

Այս ամենը լրանալ եւ բարը խրատելու կերպով թէ՝ մեր հայ ժողովրդին քարոզենք որ «գինեժոլութենէ եւ կենան, Կիրակին սրահեն, Պատիւոյ թիւն չընեն եւայլն։»

Ասենք ալ կարծեմ Դիկոմիդիայի մէջ մատծեր էք. մենք ալ հայ ժողովրդեան ասենք քարոզելու համար ձեր խրատաւոր կը կարդանք, եւ իբր թէ ասենք հայուս թեան ատարէքից մէջ որամ են եղեր. իրաւ է որ ասենք մոլութիւններ են. բայց որամ չեն. որամեցանները ձեր Միսիոնարներն են. ասենք աշխարհս մէջ ապրող մարդկանց պակասութիւններն են որ՝ Հայու, Յոյնի, Մահմեդականի, Դաղղիացւոյ, Ամերիկացւոյ յատկացեալ չեն. կրնայ ըլլալ որ այս պակասութիւններէն ասենապատուիկ ասելին ձեր վրայ ալ գտնուի եթէ՝ գտնի ալ կը հաւատաս թէ՝ ասենց մեղքի եւ պակասութեան մարդ չկայ. իսկ մասնաւորապէս զգենմոլութեան ալիկը քո Միսիոնարացդ հարցուր որ՝ ինչ ասեղ գինի կը գործածեն։ Բայց այն ընդհանուր մոլութեանց վրայ ո կը խօսիք, ես ալ ձեր հետ կը բողոքեմ, եւ ոչ թէ միայն ես միայն ես եւ դու, այլ ղեթէ բոլոր մարդկութիւնը։

Ահա բարեկամդ իմ, պարտաւորութիւնս հոմոզեցի ձեզի ընդարձակօրէն գրեցի որպէս զի քաջ ճանաչես քո մայրենի Ս. Եկեղեցւոյդ անարատ արբութիւնը, քո Հայութիւնդ ու. ազգութիւնդ, եւ դաս հաստատուիս այն որիշոր վրայ՝ որոյ համար բան ես թէ « մեր հոմազատ ու սիրան ալ ճիշդ այն է որ մեծ եւ փոքրիկ ատերը այն երկնաւոր որիշն վրայ հաստատեն եւ կը խնդրեմ բան էր որ մէկատեղ ճգնինք այսպէս ընել։»

Իմ փափաքս եւ սիրտս եւ բոլոր ճգնանս նպատակն այդ է. ինչպէս ասացին յոդուածոյս մէջ գրած էի (Մանգուսմէ 1892 թիւ.) եւ 'ի՞նչ նոյն իսկ կրկնած եմ, եւ կը յորդորեմ զձեզ որ կրկին հաստատուիք ձեր մայրենի եկեղեցւոյ գրիրոյ վերայ ուրիշ ասար ձեռքեր կորզեցին ըլլ ձեզ եւ չար ու ցամաք թողուցին—եկէք խառնուեցէք ձեր հայրենի հոգին մէջ, ուրոյ հովանաւորեան է Ցիսուս այնարհիս Քրիստոս։

Հաճեցէք եւ դուք, բարեկամդ իմ ազգասէր, յանուն ճշմարտութեան Հայաստանեայց մի չեռին վարդապետի ձայնին քարոզ ըլլայ հրատարակելով զսա ձեր մասակայ թերթի միջոցաւ, որոյ առիթ կանիսաւ իմ շնորհապարտութիւնս յայտնելով

Անամ ազոթարար քոյդ

Հմայեակ Ա. Յաղմուլեան

Ս. Յովհան Եբրատացի

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Թաղական խորհրդոյ Նէրէ-Գոփ-ի

Ինարատ իմ ազգիս մէջ Նարոգ կառուցանելի Հայկանոյշ անուն տղկանոց Ազգային վարժարանի միճակաւորութեան քաշուելու պայմանաժամն արդէն անցած է, եւ արդ յետ մեռաբ պատճառաւ սեպտ. ամսոյ վերջերը Ազգային լրագրաց միջոցաւ պաշտօնապէս ծանուցինք՝ ուրեւս յայտնած էինք երկու ամիս եւս երկարաձգելու, այժմ Դերկայիս պատիւ կ'ունենամք յայտնելու թէ՝ յաւաջիկայ գարնան ամսոյ 5 կիրակի օրը մանչ 7—8 ին անպատճառ միճակահանութիւնը պիտի կատարուի թաղիս մանչ տղոց վարժարանին մէջ՝ 'ի ներկայութեան խորհրդոյս, թաղեցոց եւ հրաւիրեալ Հասարակութեան։

Վերոյիշեալ օրը՝ յարմար նատ թաղիս Ս. եկեղեցւոյս անուան տօնախմբութեան եկեղեցական հանդէսը կը կատարուի մեծաւ շրջոյ, հրաւէր կը կարդանք մեր սիրելի ազգայնոց որ՝ իրենց փափաքելի այցելութեամբ բարեհաճին ներկայ գտնուիլ։

Մեծամ՛ք ամենայն յարգանօք
ի գիմաց թագական խորհրդոյ
Ամենազգիր Բ. Ամենազգեստ
Հայոց Բիւզանդեան Յովհաննէս Աւետեան
12 Նոյեմբեր 1871
ի թաղ. խորհրդարանն
Եէնի-Գափուի

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Պատիւ կը համարիմ ծանուցանել անգլ. բնակող դերլյարդի ծնողաց որ դիւանագրութիւն ունիմ գիւղու մէջ յարմար տեղ մը 1872 թուոյն սկսեալ մանչերու եւ աղջկանց դպրոց մը բանալ ուր ստորագրելոց անօրէնութեանը հետեւեալ բանիերը պիտի աւանդուին։

Հայերէն ու Տաճկերէն թուագրութիւն, Այբբենարանութիւն, բնագրութիւն, Գրաբարութիւն, Զանազան երաժշտութիւն եւ կրանք՝ այն է սրբազան Պատմութիւն եւ Աւետարանի ընթերցանութիւն։ Ցատար բեղուներէն մին՝ այսինքն Գերմաներէնը կամ Դազգիներէնը եւ կամ Ֆրանսերէնը բաց կամաց կը ասրիսի։

Տաճկերէնի տեղ աղջիկունք Ասլանեաց գործութիւն պիտի սորվին։ իսկ մնացեալը գործնական ուսուցանութիւն իր տեսակն մասանցը հանդերձ։

Դաշնակի, սրնդի եւ ոսկեղան դասերը առանձին պայմանով է։

Ընդհանուր պայմաններն են.

Իւրաքանչիւր աշակերտ կը վճարէ ամիսը երկու ոսկի թ Մէճիտիյէ կանխիկ։

Եթէ բնտանիք մը երկու աշակերտէն աւելի խրկէ, երրորդը չորրորդը, հետայն մէկ մէկ Մէճիտիյէ միայն կը վճարեն։

Հեռու թաղերէ աշակերտք կ'ընդունիմ բնտանեաց մէջ մասնաւոր պայմաններով։ Ինքս ալ բնտանեօքս դպրոցին տունը կը բնակիմ։

Աւելորդ չեմ սեպեր միանգամայն իմացնել մեծապատիւ հասարակութեանը Գերմանիոյ մէջ գտուած թիւնին ու ուսուցչութիւնը սովորելէ եւ դրոշմով ալ առնելու մը կիրառութիւնէս զկնի, հիմա քաղաքիս մէջ վարժապետութեան գրաղելով փոքր 'ի չատէ պատիւ կը վայելեմ։

Հեռաս տեսակցելի կամեցողները լիազ Շահ. Նուպարեան դպրոցին բնակարանս հարցնելու բարեհաճին։

'Ի Խասգիւղ Ա. Եգիրեանեանց

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
Յ. ՄԻՇԼԷԻ
ՍԷՐ

Մեծանուն Պ. Միշլէ Գաղղիոյի դիտնականին այս նշանաւոր հնգինակութիւնը՝ զոր Հայերէնի թագմանած է արժանաւորդ Սրբոհոմ Էֆէնտի Մուրատեան, թերթ առ թերթ արգուելէ ետեւ, աւարտած եւ ամբողջապէս հրատարակուած է։

Կը ծախուի Գալատոյ հոյ դրամատուն մը՝ 'ի գին մէկ քառորդ լիրայի Ցամանեան։

Թերթ առ թերթ առնողներն ալ կրնան իրենց պակաս մնացած թերթերը գտնել նոյն դրամատուն քով հատը 40 փարայի։

ԳԱՂՏՆԻՔ
ՍԻՐԱՀԱՐԱՑ
ԿԱՄ
ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ
Ա. ՀԱՏՈՐ

Այս վիպասանութիւնը հինգ հատորէ պիտի բաղկանայ, որոնց Ա. Հատորն արդէն հրատարակուած եւ Բ. Հատորն ալ մամլոյ տակ է, որ մօտ օրերս պիտի հրատարակուի։

Ամբողջ գործոն գինն է բանաստեղծ հատոր մէկ արծաթ մէճիտ։

Իւրաքանչիւր հատորը մէկ քառորդ արծաթի։

Բանաստեղծութեան սեղերն են Զոգամագերբար եղուչու Յարութիւն ազգ Մարգարեանի 25 թիւ. Գրատունը։ Մահմուտ-փաշայ պոյանի Մանուկ ազային 208 թիւ խանութը. եւ բոլոր Հայ դրամատուն քով հատով կը ծախուի։ Խ. Գ. Ա.

ՊԱՆԼԷՐՄԱՅԻ ՎԱՐԴՈՒՀԻՆ
ՎԷՊ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ Դ. ՉԱՓՐԱՍՏԱՆՈՒՆ

Կը ծախուի Հայ դրամատուն խանութները։ Գին 5 զուրուշ։

ՓԸՓԸ
ՎԷՊԻՆՃԻԼԻԾԷՐԻՆ
ՎԱԹԻԵԱՆ ՄԷՀԼԻՈՅ ՈՒՄՈՒՄԻՍԻՆԷ
ՅՕԳՆՈՒ ԵԹՐՕՋԱՄԱՅԻՐ
ՆԱՄ ՓԻԱԳՈՊՈՍՈՒՆ ԻՐԱՏ ԻՇԼԷՏՈՒԿԻ
ՆՈՒՅԳ
ԹԷՐԱԻԱՄԷ
Ա. Ս.

Այժմն հայ դրամատուն քով կը գտնուի։ Գին 100 փարա։

ԱՐԱՄԵԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ
ՄԷՆ
1872
ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ
ԳԻՆ 2 ՂՈՒՐՈՒՇ

Յորում պարունակին բաց 'ի պատնական եւ քաղաքական համազգային ծանօթութեանց

Յուցակք. կալենդարեան թեանց եւ Պատրիարքութեանց, Նշանաւորք, Ամենեւեքեանց, Սուաղնարդոց, Հայ Պաշտօնատարաց, Հայ բժշկաց, Հայ Պատգամաց, Արեւելեան եւ Բողոքականաց։

Յուցակք. Թագաւորութեանց եւ Հեռագրութեանց.

Վիճակագիր Թուրքիոյ, ուր եւ նշանակին անուանք մեծամեծ Պաշտօնատարաց։ Նեղքին եւ արտաքին Դեսպանաց եւ այլ։

Վիճակագիր Նշանաւոր Տէրութեանց։

Ժամանակագրութիւն Քաղաքական, ի 1 Յուլիսէ 1869 յամիս Հոկտեմբեր 1870։ Հանդերձ պատմութեամբ Ցառանքս—Բրուսիական պատերազմի։

Անուանք Իգական սեռին Հայոց.—Ցանկ անուանց։

Բժշկական։ — Հնուսխտի (Քոլերա) անմիջական դեղ։

Զանազանք. Հարստութիւն Ցառանայի։ — Անբարոյականութիւն Նատիոլէանի վարչութեան։ եւ այլ։

Երկնանկք նրկամիսուզեաց եւ Շաղենաւաց։

Հանելուկք եւ Դուէրք Նոյա (1)։

Ը.
ԺՊԻՏՔ ԼԻ ԱՐՏԱՍՈՒՔ
Ր.
Վ. Ա Հ Ա Գ Ն

Մեծարգոյ Ազէժեան Մկրտիչ Լֆէնտիի գրչէն եղած հրկու ընտիր քերվածներն, որոց մէջ բանաստեղծական հոգի կիրթ ճաշակ, փափկութիւն եւ լիզուի դեղեցկութիւն կը մրցին իրարու հետ։

Առաջինին գինն է միայն արծաթ Մէճիտիէ, երկրորդինը քառասուն արծաթ Մէճիտիէ։

---

(1) Թիւ 8 · 11 · 12 եւ 13 Հանելուկներն հրկ. 1871 տարւոյ շրջանին մէջ լրատեսուին եւ 1872ին մեռան. 8 թուոյն 60 փարանի, միւսներուն համար ալ 40 ական Ցառանքի Դուէր պիտի տրուի, փարիզու Դրատուներէն։ Ճ. ԱՐԱՄԵԱՆ

Ամէն հայ դրամատուն քով կը գտնուին։

ՆՈՐ ՕՐԱՑՈՅՑ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
1872 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Այս Օրացոյցը կը պարունակէ նաեւ պատմութիւններ, բնտանեկան, տրուեստական եւ տոմարական նիւթեր։ Ծխոյ համար կանոններ, քօղերայի, նաստրի, հոգի եւայլն գեղեր, զաւարճալիք։ Հանելուկք։ բարոյական եւ իմաստուն ասացուածք եւայլն եւայլն։ ասպայոյ լաւ. կազմելի Նուէր կրնայ ըլլալ։

Գինն է 2 զուրուշ։

Կը ծախուի ամէն Հայ դրամատուն քով։ լրագիր ծախուած տեղերը ու ցրուիչներու ձեւքով։

Շատ գնել ուզողը պէտք է Ա.— Սարայ Հիւսանոց Ցօրմօկրաֆիատունը դիմէ։

Այս լրագիրը չարաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, նիւթերու հինգչարթի եւ չարաթի օրերը։ Բոմանորդարանեան տեղին են։ Պոլիս Զինգիլի խանը վերի յարկը թիւ 6 Մասիսի խմբագրատունը։

Իսկ դրամատաց մէջ հեռանալ հոդաբարձուաց սենեակները։

ԻԶՄԻՐ. Լսանիան ազգ Տէր Հեան։

ՏՆԵՊՈՒՄԻՍ. Թարս ազգ տանիրի։

ԱՏԱՐԱԶԱՐ. Մեսրոպ ազգ Տ. Գէորգեան։

ՊՐՈՒՍԱ. Լսանիան ազգ Թոնիկիրեան։

ԹԷՔԻՐԴԱՂ. Համբարձում ազգ Քուզուքլուպաղեան։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր ազգ Էրմանեան։

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ ազգ Զարքարեան։

ՄՈՒՏ. Մկրտիչ ազգ Թոթիկեան։

ՍԵՐԱՍՏԻԱ. Վարդան Լֆէնտի Արզարեան։

ԵԱՏ. Ա. ազգ Խաչիկեան։

ՅՈՒՇԱՆ Մկրտիչ ազգ Աչենան։

ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս ազգ Տէր Մարգարեան։

ԵՐԶՆԿԱՅ. Թաթիոս ազգ Բագրատունի։

ՍԻՍԼՐԻՀԻՍԱՐ. Կարապետ ազգ Վարդանեան։

Ուրիշ քաղաքներէ սարագրուիլ ուզողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԵՒԹԻՄԻՇԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԳԻԼԻ ԽԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
(ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՅԻ ՀԱՄԱՐ 100 ՂՈՒՐՈՒՇԷՆ)

Լոնտրա 3 ամիս զուրուշ		108½—109½
Մարսիլիա »		23,90—24,10

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ
18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Անգլ. լիրա	զուրուշ	109 16
Նարօլեան ոսկի	»	87 10
Իմբէրիալ ռուբլի	»	89 15
Գերմանիոյ	»	51,27
Հինդ Ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	104.30
Գլինձ	»	117,25

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ԱՐՄՏԻԹ

Ցորեն կարմիր	Պէսարապիա	33	—35
» »	Ազագ	34	—36
» »	Գալիչք	32	—33
» »	Գուրիպագ	32	—33
» »	Թէքիրտաղ	31	—33
Կակուղ	Ազագ	32	—34
» »	Գէսարապիա	—	—
Կիրքա Թունա		29	—34
Ցորեն կակուղ	Գուրիպագ	—	—
Վառնա		30—32	
» »	Գալիչք	28—30	
Սպիտակացորեն Թունա		14½—15	
» Անատոլ.		»	
Դարի Թունա		15—15½	
» Անատոլ.			

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ
ԽՈՉԱԿ ՉՈՒՐ

Գուրտա	զուրուշ	260—320
Անատոլու	»	115—125
Գրոյտ		
Լարինէ	»	
Գակած	»	

ԲԱՄՊԱԿ

	զուրուշ	
Կէյմէ	հօխա	9½—
Խզմիր	»	10 —
Վառնա	»	8½—
Գարսկասատան	»	6½—7
Վրատանա	»	6½—7

ԲՈՒՐԴ

Անատոլու լուացուած	հօխա	14½—15
» չլուացուած	»	8—8½
Բուամէլի լուացուած	»	15—
» չլուացուած	»	8½—7½
Վրատանի լուացուած	»	12½—
» կէս		— —
» չլուացուած	»	— —
Ցոպրանա	»	10 —
Էսկի Շէհիր	»	9½—

ՄԱԶԸ

Գարսկասատան	հօխա	11½—
Անատոլու	»	10½—
Ճերմակ	»	7—8

ՃԷՑՐԻ

Գալաթրի Ա. տեսակ	հօխա	20—20½
» Բ. »	»	19½—
Լինկիւրիա	»	» — —
Թոգատ	»	» 18½—
Աքէյէր	»	» 17 —
Նոշպատ	»	» 16—17
Զօրում		16—17

ԹԻՅԹԻՐ

Լինկիւրիա	հօխա	40 —42
Գասատամպոլ	»	—
Պէյբազար	»	—
Զէրբէզ	»	—
Վան	»	22 —23

ԱՑԾԻ ՄՈՐԹ

Ամասիա	7 —10կոտոր	մէկ	Օ. Լ.
Եօզկատ	8 »	»	»
Սիվաս	» »	»	»
Էրզրում	9 »	»	»
Գայսէրի	» »	»	»

ՁԷԹ

Մուսանիա	հօխա	6½—
Այվալը	»	7 —
Սաքրզ	»	10 —
Միտիլի	»	7 —
Գղինձ Թոզաթ երկրին մէջ		9½—10
Սալէոյ Գասթամոնի	հօխա	—
Սգիսոն	»	235 —240
Գիլիմ	»	28 —34
Սուսամ	»	4 —4½
Կատաւա Անատ.	գիլի	30 —33
» Բումիլի	»	—
Պենտաքս Պարսկ. Բէյ	»	48 —58
Պրուսա		38 —42

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		զուրուշ
Խանվէ Բիւզ. տեսակ 100 հօխ.		1100—1000
» Բ. »	»	
Նէմէն	»	16
Նաքսոր փուշի Անգլ. կնդ.		260—262
» » Գաղղ.	»	—
» դլուխ Գաղղ.		290—295
Զոյ Գենկա	հօխան	20 —22
» Թէքս ծագիկ	»	45 —70
Անագ (զոլայ)	կնդ.	1030—1050
Պղպեղ (սիրպէս)	հօխա	10½—
Լեղակ (տիվիտ) Պէնկալա	»	135 —170
» » Մաարաս	»	— —
Զինք տախտակ 100 հօխա գիր.		70 —
Երկաթ ձողաձեւ		61 —62
» տախտակ		100 —
» թեւեռցու		64 —66
Քարֆիլա		—
Բրինձ իտալիոյ 100 գիլ. գիր.		45
Կարագ եղ Բուսիոյ	դրչ.	13 —14
Խաւիար	»	32 —35